

ERTOKUŞ BEY KİMDİR?

Mübârizüddîn Ertokuş (ö. 633/1235 [?]) Anadolu Selçukluları'nın önde gelen kumandan ve devlet adamlarından.

I-Gıyâseddin Keyhusrev'in has kölelerindedir. II. Kılıcarşan'ın veliaht tayin ettiği I. Gıyâseddin babasının ölümünden sonra tahta çıktı; ancak kardeşi Rükneddin II. Süleyman Şah'a karşı mevkiini muhafaza edemeyip İstanbul'a kaçmak zorunda kalınca (1196) Ertokuş da ona refakat etti. II. Süleyman Şah'ın 1204'-te ölümü üzerine yerine küçük yaştaki oğlu III. Kılıcarşan geçti. Ancak devlet adamlarından bir kısmı. Özellikle de uç beyleri olan Dânişmendliler'den Yağıbasanoğulları, I. Gıyâseddin Keyhusrev'i Selçuklu tahtına oturtmak amacıyla Hâcib Zekeriyâ'yı sultanı davet etmek üzere gizlice İstanbul'a gönderdiler. Bu şekilde Ertokuş da sultanla birlikte tekrar Anadolu'ya döndü. Kerîmüddin Aksarâyi, Ertokuş'u uç beyleriyle birlikte sultanı Anadolu'ya davet eden kumandanlar arasında sayar. Ancak İbn Bibî'nin onu E. Gıyâseddin Keyhusrev'in yanında gösteren kaydı daha doğru kabul edilmektedir.

1205 yılında ikinci defa tahta çıkan Gıyâseddin Keyhusrev 1207'de Antalya'yı fethetti. Ertokuş Antalya ve civarının Selçuklu topraklarına katılmasında önemli rol oynadı; fetihden sonra da Antalya subaşılığına tayin edildi ve Gıyâseddin Keyhusrev'in ölümüne kadar (1211) bu görevde kaldı. Fakat sultanın ölümünden sonra İzzeddin Keykâvus ile kardeşi Alâeddin Keykubad arasında cereyan eden saltanat mücadelesini fırsat bilen şehir halkı ayaklandı ve Kıbrıs'taki Frank-lar'dan da yardım alarak bir müddet için buradaki Selçuklu hâkimiyetine son verdi. İzzeddin Keykâvus Kardeşi Alâeddin Keykubad'ı Ankara muhasarasında teslim aldıktan sonra Antalya'yı tekrar fethedince subaşılığına yine Ertokuş'u getirdi.

Ertokuş ikinci defa getirildiği bu görevde uzun müddet kaldı. I. Alâeddin Keykubad zamanında da (1220-1237) bu yörede fetihlere devam eden Ertokuş. I. Alâeddin Keykubad'ı cülusundan bir iki yıl sonra Antalya'nın doğusunda bulunan Kalonoros Kalesi'ni zapta teşvik etti. Bunun üzerine sultan kalenin fethine karar verdi. Kale hâkimi Kir Fard mukavemet edemeyeceğini anlayınca eman istedi, böylece kale barış yoluyla alındı. Sultan Akşehir'i Kir Fard'a iktâ ettiği gibi birkaç köyü de mülk olarak verdi. Karataş Medresesi'ne ait vakıflar arasında zikredilen ve bugün Kıvrak ismini taşıyan köy adını ondan almıştır. Ertokuş bu sefer esnasında. Kir Fard'ın kardeşinin idaresinde bulunan Alara Kalesi'ni de zaptetti. Antalya subaşılığı sırasında Ertokuş, I. Alâeddin Keykubad'ın nüfuzlu devlet adamları arasına girmeyi başardı. Sultanın, Antalya'da bulunduğu esnada kendisine muhalif olan bazı devlet adamlarını ortadan kaldırmaya karar verdiği halde Ertokuş'tan çekindiği için bunu tehir etmesi onun sahip olduğu nüfuz ve itibarı göstermektedir. Ertokuş 1226-1228 yılları arasında Anamur ve Manavgat gibi birçok kaleyi zaptetti. Daha sonra Kıbrıs seferi için müsaade istediyse de muhtemelen Keykubad'ın izin vermemesi sebebiyle bu sefer gerçekleşmemiştir. Onun adalarda ve sahillerde bulunan Franklar'la denizde boy ölçüşmeye cesaret edecek kadar kuvvetli bir donanma teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

Ertokuş Antalya'da yirmi iki yıl kadar subaşılık yaptı ve muhtemelen 1228 yılından sonra buradan ayrıldı. I. Alâeddin Keykubad Erzincan'ı Mengüçükler'-den aldıktan sonra Ertokuş'u oğlu II. Gıyâseddin Keyhusrev'e atabeg tayin ederek onunla birlikte Erzincan'a gönderdi. Bundan dolayı Ertokuş "atabeg" unvanıyla anılmaktadır. Erzincan'a vardikten bir süre sonra Ertokuş sultanın emriyle Şarkî Karahisar'ı (Köğonya) Mengü-cöklü Muzafferüddin Mehmed'in elinden alarak Selçuklu ülkesine kattı. Ertokuş'un Erzincan'daki atabegliğinin ne kadar sürdüğü ve ne zaman vefat ettiği kesin olarak bilinmemekte, ancak I. Alâeddin Keykubad'dan (ö. 634/1237) önce yaklaşık 633'te (1236) öldüğü tahmin edilmektedir. Gelendost ilçesindeki Kudret Hanı ile Isparta'daki Atabeg Ertokuş Medresesi onun tarafından yaptırılmıştır. Vakıflarının tevliyyetini Armağanşah'a vermesi Ertokuş'un oğlu olmadığını gösterir.